

2. Powstanie styczniowe 1863 – 1865 r.

---

1. Przyczyny powstania styczniowego

- a) car odmówił nadaniu Królestwu Polskiemu konstytucji i przyłączeniu do Królestwa ziem zabranych
- b) bezpośrednią przyczyną powstania styczniowego było ogłoszenie **branki** czyli nadzwyczajnego poboru do wojska przez Aleksandra Wielopolskiego. Poborem mieli zostać objęci wszyscy młodzi ludzie podejrzani o działalność konspiracyjną.

2. Wybuch powstania – 22.01.1863

- a) **22 stycznia 1863** r. Komitet Centralny Narodowy przekształcił się w **Tymczasowy Rząd Narodowy** i wydał Manifest, w którym:
  - wezwał obywateli pod broń,
  - by przyciągnąć chłopów do powstania ogłosił dwa **dekrety uwłaszczeniowe**. Ziemie mieli otrzymać na własność wszyscy chłopci ją dzierżawiący, a chłopci bezrolni mogli otrzymać ziemię w zamian za udział w powstaniu. Odszkodowanie dla właścicieli ziemskich miało zostać wypłacone przez skarb państwa.
- b) **Plany** - chciano wyzwolić Płock, w którym ujawnić miał się Tymczasowy Rząd Narodowy. Powstańcy zaatakowali 16 garnizonów rosyjskich lecz nie udało im się osiągnąć zamierzonych celów. Rząd powrócił do Warszawy i działał z ukrycia.
- c) Sytuacja powstańców w chwili wybuchu powstania:
  - osłabienie powstańców branką
  - nie zadbano o dobrą współpracę z emigracją
  - powstańcy byli zorganizowani w niewielkie **oddziały partyzanckie** – tzw. **partie**, słabo uzbrojone
  - Rosjanie mieli do dyspozycji 100 tys. dobrze uzbrojoną armię

3. Przebieg powstania

- a) Pierwszym dyktatorem powstania został **Ludwik Mierosławski**, który wkrótce opuścił kraj.
- b) Drugim dyktatorem, w marcu 1863 r. został **Marian Langiewicz**, którego oddział odniósł kilka sukcesów na początku powstania. Niestety wkrótce został on zmuszony do przekroczenia granicy austriackiej.
- c) Powstanie objęło całe Królestwo Polskie, Białoruś i Litwę. Miało charakter **wojny partyzanckiej**. Powstańcy walczyli w oddziałach zwanych **partiami**.
- d) Car Aleksander II powołał generała Teodora Berga na gubernatora Królestwa Polskiego. Otrzymał zadanie stłumienia powstania:
  - publiczne egzekucje powstańców,
  - zsyłki na Syberię,
  - pozbawianie majątków osób podejrzanych o pomaganie powstańcom,
  - obciążanie Polaków wysokimi karami pieniężnymi.
- e) W związku z wybuchem powstania Rosja i Prusy podpisały tzw. **konwencję Alvenslebena**, zgodnie z którą król pruski zobowiązał się pomóc carowi w stłumieniu powstania.
- f) Na jesieni 1863 r. powołano nowego dyktatora – **Romualda Traugutta**.
  - wydał dekret o reorganizacji sił zbrojnych i utworzył regularną armię powstańczą,
  - wyznaczył komisarzy pełnomocnych, których zadaniem było dbać o realizowanie dekretów uwłaszczeniowych

Te działania uratowały powstanie przed upadkiem.

4. Upadek powstania.

- a) W lutym 1864 r. Rosjanie rozbili na Kielecczyźnie duży oddział generała Józefa Hauke – Bosaka.
- b) 2 marca 1864 r. car wydał ukaz o uwłaszczeniu chłopów co odciąga chłopów od powstania.
- c) W kwietniu 1864 r. aresztowany został Romuald Traugutt, a w sierpniu stracony.
- d) Ostatnim oddziałem powstańczym był oddział księdza Stanisława Brzóska.

5. Znaczenie powstania

- a) Mimo olbrzymiego wysiłku Polakom nie udało się odzyskać niepodległości. Walkę Polaków obserwowała cała Europa. Powstanie przyczyniło się do powstania w 1864 r. Międzynarodowego Stowarzyszenia Robotników w Londynie (I Międzynarodówka).
- b) Przez powstanie przewinęło się około 200 tys. osób, choć jednorazowo siły powstańcze nie przekraczały 30 tys. Po raz pierwszy w powstaniu wzięli udział chłopci, choć nie poparli go masowo.
- c) W powstaniu oprócz Polaków walczyli ochotnicy z Węgier, Francji, Niemiec, Włoch. Walczyli również Czesi, Rosjanie, Białorusini, Ukraińcy.
- d) Powstało również państwo powstańcze, z własnym rządem, skarbem, sądem, pocztą i dyplomacją.